

ნაწარმოების სათაურის სამართლებრივი რეგულირება

ლევან ნანობაშვილი

ადვოკატი, იურიდიული კომპანია „ენ-ბი ლიგალის“ მმართველი პარტნიორი

საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტის და საქართველოს უნივერსიტეტის მონვეული ლექტორი

I. შესავალი

ნაწარმოები იწყება სათაურით. ორიგინალურ სათაურს შეუძლია მიიზიდოს აუდიტორია და ხელი შეუწყოს ნაწარმოების გავრცელებას. პოპულარობის მოპოვების შემდეგ ნაწარმოების იდენტიფიცირება შეიძლება მხოლოდ მისი სათაურით. მაგალითად, სათაურები „სამოსელი პირველი“, „დიდოსტატის კონსტანტინეს მარჯვენა“ და „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი“ ძალიან ცნობილია საქართველოში. როგორც წესი, ამ ნაწარმოებების იდენტიფიცირებისთვის საკმარისია მხოლოდ მათი სათაურების მითითება.

ნაწარმოების სათაურის სამართლებრივი დაცვა არ არის მხოლოდ თეორიული საკითხი. ნაწარმოების სათაურთან დაკავშირებით სხვადასხვა სახელმწიფოში წარმოშობილი ბევრი დავა. ამ სტატიაში განხილულია აშშ-ს, ინგლისის, ავსტრალიის და კანადის სასამართლო პრაქტიკის მაგალითები.

ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში არ არის ერთიანი მიდგომა ნაწარმოების სათაურის საავტორო სამართლის ნორმებით დაცვის საკითხის მიმართ. გამოთქმული მოსაზრებები ზოგჯერ ურთიერთგამომრიცხავია. ამასთან, საქართველოში არ არსებობს სასამართლო პრაქტიკა ნაწარმოების სათაურის სამართლებრივ რეგულირებასთან დაკავშირებით.

ნაწარმოების სათაურთან დაკავშირებული საკითხების სამართლებრივი რეგულირება არ შემოიფარგლება მხოლოდ საავტორო სამართლის ნორმებით. როგორც განხილულია ამ სტა-

ტიაში, ცალკეულ საკითხებთან მიმართებაში შეიძლება იქნეს გამოყენებული სასაქონლო ნიშნების სამართლისა და გამოხატვის თავისუფლების მარეგულირებელი ნორმები. ასევე, სამოქალაქო სამართლის ისეთი ზოგადი ნორმები, როგორცაა კეთილსინდისიერების ვალდებულება და უფლების ბოროტად გამოყენების დაუშვებლობა.

სტატიაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ საქართველოს კანონი „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ არ იცავს სათაურს, როგორც დამოუკიდებელ ნაწარმოებს. ამის მიუხედავად, კანონი აღიარებს და იცავს ავტორის ინტერესებს, რომლებიც უკავშირდება ნაწარმოების სათაურს. პირველ რიგში, დაუშვებელია ავტორის თანხმობის გარეშე მისი ნაწარმოების სათაურის შეცვლა. გარდა ამისა, ავტორის გარდაცვალების შემდეგ ნაწარმოების სათაურის შეცვლა შეუძლებელი ხდება.

სტატიაში ასევე განხილულია საავტორო უფლებების ვადის გასვლამდე სხვა ავტორის მიერ იდენტური ან მსგავსი სათაურის გამოყენება იმავე ჟანრის ნაწარმოებისთვის. საავტორო უფლებების კანონმდებლობა პირდაპირ არ აწესრიგებს ამ საკითხს. სტატიაში გამოთქმული მოსაზრებით, ამ საკითხის მონესრიგება შეიძლებელია კანონის ანალოგიით ან მისი გამოყენების შეუძლებლობის შემთხვევაში, სამართლის ანალოგიით (კეთილსინდისიერების ზოგადი ვალდებულების საფუძველზე).

სტატიაში ძირითადად განხილულია წიგნის, კინოფილმის და გაზეთის სტატიის სათაურების მაგალითები. თუმცა, როგორც წესი, იგივე

მსჯელობა ანალოგიით შეიძლება გავრცელდეს სხვა ჟანრის ნაწარმოების სათაურზეც.

სტატია იწყება ნაწარმოების სათაურთან დაკავშირებული ზოგადი საკითხების მიმოხილვით. შემდეგ განხილულია სხვადასხვა ნაწარმოებთან მიმართებაში იდენტური ან მსგავსი სათაურის გამოყენების საკითხი. ასევე განხილულია საგაზეთო სტატიის სათაურის სამართლებრივი რეგულირება. შემდეგ ნაწილში კი საუბარია პოპულარული ნაწარმოების სათაურის დამოუკიდებელ მნიშვნელობაზე.

სტატიაში ასევე განხილულია ნაწარმოების სათაურის რეგულირება „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად. ამის შემდეგ კი საუბარია საავტორო უფლების ვადის გასვლის შემდეგ ერთი ჟანრის სხვადასხვა ნაწარმოებზე იდენტური ან მსგავსი სათაურის გამოყენების აკრძალვაზე.

სტატიაში ასევე განხილულია ნაწარმოების სათაურის დაცვის დამატებითი საშუალებები. მათ შორის, საუბარია სათაურის შერჩევისას კეთილსინდისიერების ვალდებულებაზე და უფლების ბოროტად გამოყენების დაუშვებლობაზე. ცალკეა განხილული ნაწარმოების სათაურის რეგულირების შესაძლებლობა სასაქონლო ნიშნების სამართლის ნორმებით. სტატიის ბოლო ნაწილში კი განხილულია ნაწარმოების სათაურის სპეციალური რეგისტრაციის საკითხი.

II. დასაწყისში იყო სათაური

როგორც წესი, ნაწარმოები იწყება სათაურით. ორიგინალური სათაური უფრო მეტია, ვიდრე მასში გამოყენებული სიტყვების უბრალო ჯამი. სათაურით ხდება ნაწარმოების იდენტიფიცირება და მოკლე ფორმით აღწერა. სათაური ჰგავს სარეკლამო გზავნილს, რომლის მიზანია ნაწარმოების მიმართ აუდიტორიის ყურადღების მიზიდვა. მარტივ ლოგიკას თუ მივყევით, სათაური უნდა იყოს დაცული საავტორო უფლებით ისევე, როგორც დაცულია სათაურის შემდეგ განთავსებული ტექსტი. თუმცა, სათაურთან მიმართებაში საავტორო სამართალი არ მიჰყვება მარტივ ლოგიკას.

ნაწარმოების სათაურის სამართლებრივ რეგულირებაზე საუბრისას აუცილებელია ორი საკითხის ერთმანეთისგან გამიჯვნა. პირველია სათაურის დაცვა ნაწარმოებთან ერთად (ნაწარმოებთან კავშირში). მაგალითად, ავტორის მიერ ნაწარმოებისთვის შერჩეული სათაურის დაცვა, რათა გამომცემლობამ ან სხვა პირმა არ შეცვალონ ავტორის მიერ მინიჭებული სათაური. მეორე საკითხია სხვადასხვა ავტორის მიერ ორ დამოუკიდებელ ნაწარმოებზე იდენტური ან მსგავსი სათაურის გამოყენება.

ზოგჯერ ნაწარმოების სათაური ძალიან მოკლეა და შედგება მხოლოდ ერთი სიტყვისგან. მაგალითად, „პირველწყარო“ (აინ რენდი), „ზობიტი“ (ჯონ ტოლკინი), ან „კოსმოსი“ (კარლ სეიგანი). ზოგიერთი ნაწარმოების სათაური შედგება რამდენიმე სიტყვისგან ან მოკლე ფრაზისგან. მაგალითად, „კაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა“ (გურამ დოჩანაშვილი) ან „რიტა ჰეიუორთი და გაქცევა შოუშენკიდან“ (სტივენ კინგი).

სახელმწიფოთა ნაწილის მიდგომით, ნაწარმოების სათაურზე არ ვრცელდება დამოუკიდებელი საავტორო უფლება.¹ ასეთი პოზიცია ემყარება რამდენიმე ძირითად არგუმენტს. პირველი, ნაწარმოების სათაური ხშირად ძალიან მოკლეა.² მეორე, სათაური გამოიყენება ნაწარმოების აღწერისთვის. თუმცა, ამის მიუხედავად, სათაური არ მიიჩნევა ნაწარმოების არსებით შემადგენელ ნაწილად.³ მესამე, სათაურზე განსაკუთრებული უფლების გავრცელების შემთხვევაში სხვა ავტორი ვერ გამოიყენებს იდენტურ ან მსგავს სათაურს სხვა ნაწარმოების მიმართ. ამით კი შეიზღუდება გამოხატვის თავისუფლება.⁴

როგორც წესი, აშშ და ინგლისი არ იცავენ ნაწარმოების სათაურს დამოუკიდებელი საავ-

¹ A. Brown, S. Kheria, J. Cornwell, M. Ijadica. Contemporary Intellectual Property; Law and Policy. 5th edition, 2019, 73.

² Prof. D. Vaver. Principles of Copyright. Cases and Materials. WIPO Publication No. 844. Geneva, 2002, 64.

³ Prof. D. Vaver. Principles of Copyright. Cases and Materials. WIPO Publication No. 844. Geneva, 2002, 64.

⁴ *ib. McGraw-Hill Co. v. Random House*, 32 Misc. 2d 704, 713 (N.Y. Sup. Ct. 1962).

ტორო უფლებით.⁵ ამ სახელმწიფოების სასამართლო გადაწყვეტილებების უმეტესობა ემყარება ამ მიდგომას. გარდა ამისა, აშშ-ს საავტორო უფლებების უწყების წესებში მითითებულია, რომ უწყება არ არეგისტრირებს ნაწარმოების სათაურს დამოუკიდებელ ნაწარმოებად.⁶

აშშ-ში ჯერ კიდევ 1852 წელს ადგილი ჰქონდა სასამართლო დავას ნაწარმოების სათაურის საავტორო უფლებით დაცვის შესაძლებლობის თაობაზე. სასამართლომ მიიჩნია, რომ ცეკვის სახელწოდება „სერიოზული საოჯახო პოლკა“ ვერ იქნებოდა დაცული საავტორო უფლებით. შესაბამისად, სასამართლოს აზრით, შესაძლებელი იყო ამ სათაურის გამოყენება დამოუკიდებლად შექმნილ ორ სხვადასხვა პოლკასთან მიმართებაში.⁷

აშშ-ში ნაწარმოების სათაური შეიძლება იყოს დაცული სასაქონლო ნიშნების სამართლისა და არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ამკრძალავი ნორმებით.⁸ თუმცა, ეს სამართლებრივი მექანიზმები უფრო გამოსაძეგია ცნობილი და პოპულარული სათაურის დაცვისთვის, მაგრამ შეიძლება არ იყოს საკმარისი ნაკლებად ცნობილი სათაურებისთვის.⁹

საფრანგეთის კანონმდებლობით, ნაწარმოების „ორიგინალური“ სათაური დაცულია საავ-

ტორო უფლებით.¹⁰ თუმცა, „ორიგინალობა“ ძალიან სუბიექტური ტერმინია. თავად ფრანგი იურისტები აღიარებენ, რომ ერთმა სასამართლომ შეიძლება ჩათვალოს სათაური ორიგინალურად, თუმცა, მეორე სასამართლომ შეიძლება მიიღოს სრულიად განსხვავებული გადაწყვეტილება.¹¹

„საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონით, საავტორო უფლება ვრცელდება ნაწარმოებზე, რომელიც წარმოადგენს ავტორის ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი საქმიანობის შედეგს.¹² როგორც ინტელექტუალური, ისე შემოქმედებითი საქმიანობის ფარგლები ძალიან ფართოა. ინტელექტუალური საქმიანობის შედეგად იქმნება ლიტერატურული და სამეცნიერო ნაშრომები. მაგალითად, 2019 წელს მეცნიერებმა გააერთიანეს მსოფლიოს რვა უმძლავრესი რადიო ტელესკოპი, რის შედეგად წარმოიქმნა დედამიწის ზომის ტელესკოპი. ამ პროექტის შედეგად შესაძლებელი გახდა შავი ხვრელის და მისი ჩრდილის ფოტოს გადაღება (რაც თეორიულად შეუძლებელი უნდა იყოს, რადგანაც დღეს არსებული მიდგომით, შავი ხვრელი შთანთქავს ყველაფერს, სინათლის ჩათვლით).¹³ უსაზღვროა შემოქმედებითი საქმიანობის ფარგლებიც. მაგალითად, ლეონარდო და ვინჩი შექმნა „ჯოკონდა“. მარსელ დიუშანმა კი მიახატა „ჯოკონდას“ ნვერი და უღვაში.¹⁴ ინტელექტუალური და შემოქმედებითი საქმიანობის ერთმანეთისგან გამიჯვნა საკმაოდ რთულია. ზემოთ მოყვანილ

⁵ M. Donaldson, L. Callif. Clearance and Copyright. 4th Edition, 2014, 409. Warner Bros. Pictures v. Majestic Pictures Corp., 70 F.2d 310 (2d Cir. 1934). A. Brown, S. Kheria, J. Cornwell, M. Iljadica. Contemporary Intellectual Property; Law and Policy. 5th edition, 2019, 73. W. Cornish, D. Llewelyn, T. Aplin. Intellectual Property: Patents, Copyrights, Trademarks and Allied Rights. Sweet and Maxwell. 7th edition, 2010, 446.

⁶ იხ. C. Seville, Peter Pan's Rights: To Die Will Be an Awfully Big Adventure, 51 J. COPYRIGHT Soc'y U.S.A. 1 (2003), 11. აგრეთვე

<https://www.copyright.gov/help/faq/faq-protect.html#title> (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).

⁷ იხ. Jollie v. Jaques 13 F. Cas. 910 (C.C.S.D.N.Y. 1850) (No. 7,437).

⁸ იხ. E. Tyler, Infringicus Maximus! An Exploration of Motion Picture Title Protection in an International Film Industry Through the Legal Battles of Harry Potter, 16 J. Intell. Prop. L. 323 (2009), 5.

⁹ იხ. E. Tyler, Infringicus Maximus! An Exploration of Motion Picture Title Protection in an International Film Industry Through the Legal Battles of Harry Potter, 16 J. Intell. Prop. L. 323 (2009), 5-6.

¹⁰ P. Дюма. Литературная и художественная собственность. Авторское право Франции. 2-е изд.: Пер. с фр.: М.: Междунар. отношения, 1993, 40.

¹¹ P. Дюма. Литературная и художественная собственность. Авторское право Франции. 2-е изд.: Пер. с фр.: М.: Междунар. отношения, 1993, 40.

¹² იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 5.1 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

¹³ <https://1tv.ge/news/shavi-khvrelis-pirveli-foto-astronomiashi-akhali-epocha-iwyeba/> (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს). იხ. აგრეთვე S. Hawking, A Brief History of Time, the Universe in a Nutshell. Bantam Books, 2007, 110-111.

¹⁴ იხ. A History of Intellectual Property in 50 Objects. Edited by Claudy Op den Kamp and Dan Hunter. Cambridge University Press, 2019, 27.

მაგალითებში ინტელექტუალურ საქმიანობას ყოველთვის თან ახლავს შემოქმედებითი შრომა (და პირიქით). ინტელექტუალური და შემოქმედებითი საქმიანობის გაერთიანებით მიიღება უსაზღვრო განმარტება, რომელიც მოიცავს ნაწარმოებების ძალიან ფართო წრეს.

„საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონით, საავტორო უფლების წარმოშობისთვის არ აქვს მნიშვნელობა ნაწარმოების მოცულობას (5.1). თუმცა, ერთი სიტყვისგან ან მოკლე ფრაზისგან შემდგარი სათაური იმდენად მოკლეა, რომ ალბათ ვერ ჩაითვლება ნაწარმოებად.

ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში არ არის ერთიანი მიდგომა ნაწარმოების სათაურის საავტორო სამართლის ნორმებით დაცვის შესაძლებლობის მიმართ. როგორც განხილულია ქვემოთ, მოსაზრებები მერყეობს სათაურის დაუცველობას, მხოლოდ ინდივიდუალური სათაურის დაცვასა და ყველა სათაურის დაცვას შორის.

ერთ-ერთი მოსაზრებით, „[...] თუ სპეციალური ნორმით არ იქნება დადგენილი, რომ გარკვეული მოთხოვნების დაკმაყოფილების შემთხვევაში სათაური შეიძლება იყოს საავტორო უფლების საგნად მიჩნეული, ის ასეთად ვერ იქცევა. საქართველოში ამგვარი ნორმა არ არსებობს და, გამომდინარე იქიდან, რომ სათაური ნაწარმოებად ვერ იქნება მიჩნეული, ის საავტორო უფლების საგნად არ შეიძლება იყოს განხილული“.¹⁵

ამ მოსაზრებისგან განსხვავდება შეხედულება, რომ სათაური ნაწარმოების მნიშვნელოვანი დამოუკიდებელი ნაწილია. ამიტომ, სათაური შეიძლება იყოს საავტორო უფლებით დაცვის ობიექტი ნაწარმოებისაგან განცალკევებულად.¹⁶ თუმცა, ამ მოსაზრებით, დამოუკიდებელი დაცვა შეიძლება გავრცელდეს მხოლოდ ამ-

კარად ინდივიდუალურ სათაურზე: „[...] სათაური „ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი“, ან „ომი და მშვიდობა“, ან „პაემანი“ და ა.შ. დაცვადი ვერ იქნება. ხოლო დიდი შოთას ნაწარმოების სათაური „ვეფხისტყაოსანი“, მიხეილ თუმანიშვილის „სალაყბოს ფურცელი“, ბესიკის „ტანო ტატანო“ და ა.შ. დამოუკიდებელი დაცვის საგანია მათი ამკარა ინდივიდუალობის გამო“.¹⁷

ზემოთ მოყვანილი ორი მოსაზრებისგან განსხვავდება მესამე შეხედულება, რომლის მიხედვით ლიტერატურული ნაწარმოების ერთსიტყვიანი სათაურიც კი შეიძლება იყოს დაცული საავტორო სამართლით, თუ სათაური ორიგინალურია.¹⁸ ორიგინალურად კი უნდა ჩაითვალოს სათაური, როდესაც ავტორი გამოიგონებს ახალ სიტყვას ან სიტყვას შესძენს სხვა მნიშვნელობას: მაგალითად, დოსტოევსკის „იდიოტი“.¹⁹

ზემოთ მოყვანილი მოსაზრებების ავტორები არ უთითებენ, მათი შეხედულება ეფუძნება საავტორო სამართლის ზოგად პრინციპს თუ კანონმდებლობის რომელიმე ნორმას. ამასთან, საქართველოში არ არსებობს სასამართლო პრაქტიკა, რომელიც გაიზიარებდა ან უარყოფდა იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულ მოსაზრებებს.

ზოგიერთ სახელმწიფოში დაუშვებლად მიიჩნევენ საავტორო სამართლის ნორმებით ცალ-

¹⁵ დ. ძამუკაშვილი, ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალი. გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2012, 56.

¹⁶ დ. ძამუკაშვილი, საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ საქართველოს კანონის კომენტარი, ჭანტურია (რედ.), 2003, 44 (მუხლი 6). იხ. აგრეთვე ს. ჯორბენაძე, ინტელექტუალური საკუთრების განმარტებითი ლექსიკონი, თბილისი, 1998, 201 (ნაწარმოების სახელწოდების განმარტება).

¹⁷ დ. ძამუკაშვილი, საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ საქართველოს კანონის კომენტარი, ჭანტურია (რედ.), 2003, 41 (მუხლი 5, პირველი სქოლიო).

¹⁸ იხ. *Малеина*, Личные неимущественные права граждан. 2001, 202, ციტირებულია: ლ. საჯაია, ავტორის პირადი არაქონებრივი უფლებები. თბილისი 2014, 27 (სქოლიო 43). http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/disertaciebi_samartali/like_sajaia.pdf (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).

¹⁹ ლ. საჯაია. ავტორის პირადი არაქონებრივი უფლებები. თბილისი 2014, 28. http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/disertaciebi_samartali/like_sajaia.pdf (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).

კეულ სიტყვაზე მონოპოლიის შექმნას.²⁰ ამ მიდგომით, ყველას უნდა ჰქონდეს ერთი სიტყვის ან რამდენიმე სიტყვის გაერთიანებით შექმნილი ფრაზის გამოყენების უფლება. შესაბამისად, საზოგადოება უფრო მეტ სარგებელს მიიღებს სათაურების თავისუფალი გამოყენებით, ვიდრე ერთი პირის სასარგებლოდ სიტყვაზე ან ფრაზაზე მონოპოლიის შექმნით.²¹

ერთ სიტყვაზე მონოპოლიის შექმნა სცადა კომპანია “Exxon“-მა. მან სარჩელით მიმართა ინგლისის სასამართლოს და მოითხოვა სიტყვაზე “Exxon” საავტორო უფლების გავრცელება.²² ეს სიტყვა შეიქმნა ხელოვნურად, კომპანიის საფირმო სახელწოდებად გამოყენების მიზნით.²³ კომპანიის მიზანი იყო, ხელოვნურად შეექმნა მარტივი და ადვილად დასამახსოვრებელი სიტყვა, რომელიც მანამდე არ არსებობდა ინგლისურ ან რომელიმე სხვა ენაში. სიტყვის შექმნას დასჭირდა დიდი კვლევა და ფინანსური რესურსი.²⁴ “Exxon“-ი ამტკიცებდა, რომ ახალი სიტყვა შეიქმნა ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი საქმიანობის შედეგად.²⁵ ამიტომ, სიტყვა იყო ნაწარმოები, ხოლო კომპანია “Exxon“-ს უნდა მინიჭებოდა საავტორო უფლება ამ ნაწარმოებზე.²⁶

ინგლისის სასამართლო არ დაეთანხმა “Exxon“-ის არგუმენტებს. სასამართლომ მიიჩნია, რომ ლიტერატურული ნაწარმოების დანიშნულებაა „ინფორმაციისა და ცოდნის გავრცელება ან მკითხველისთვის სიამოვნების მინიჭე-

ბა.“²⁷ სასამართლოს აზრით, ამ შედეგის მიღწევა შეუძლებელი იყო მხოლოდ ერთი სიტყვით. თუნდაც ისეთი სიტყვით, რომელიც შეიქმნა დიდი კვლევისა და შრომის შედეგად.²⁸ სასამართლომ მიიჩნია, რომ ერთი სიტყვის ნაწარმოებად აღიარება საფრთხეს შეუქმნიდა გამოხატვის თავისუფლებას.²⁹ თუმცა, სასამართლო ისიც აღნიშნა, რომ გამოგონილი სიტყვის დაცვა შესაძლებელი იყო სასაქონლო ნიშნების სამართლის ნორმებით.³⁰

ერთი სიტყვის საავტორო უფლებით დაცვის მოთხოვნა (როგორც ეს მოხდა სიტყვა “Exxon“-ის შემთხვევაში) საკმაოდ იშვიათია. უფრო ხშირია დავები სხვადასხვა ნაწარმოებზე იდენტური ან მსგავსი სათაურის გამოყენების გამო. ეს საკითხი განხილულია სტატიის შემდეგ ნაწილში.

III. სხვადასხვა ნაწარმოებთან მიმართებაში იდენტური ან მსგავსი სათაურის გამოყენება

სხვადასხვა ნაწარმოების სათაურის იდენტურობა ან მსგავსება შეიძლება გამოწვეული იყოს ბევრი მიზეზით. სათაური შეიძლება შეიცავდეს ისეთ სიტყვებს, რომელთა გამოყენების გარეშე შეუძლებელია ნაწარმოების აღწერა. მაგალითად, 1961 წელს ამერიკულმა გამომცემლობა McGraw-Hill-მა გამოსცა წიგნი „PT-109: ჯონ კენედი მეორე მსოფლიო ომში“. შემდეგ კი McGraw-Hill-მა სასამართლოში უჩივლა გამომცემლობა Random House-ს, რომელიც

²⁰ L. Kurtz, Protection for Titles of Literary Works in the Public Domain, Rutgers Law Review 37, no. 1 (Fall 1984): 53, 55-56.

²¹ L. Kurtz, Protection for Titles of Literary Works in the Public Domain, Rutgers Law Review 37, no. 1 (Fall 1984): 53, 56.

²² Exxon Corp v Exxon Insurance Consultants International Ltd (1982 RPC 69), 138.

²³ A. Brown, S. Kheria, J. Cornwell, M. Ijadica. Contemporary Intellectual Property; Law and Policy. 5th edition, 2019, 73.

²⁴ Exxon Corp v Exxon Insurance Consultants International Ltd (1982 RPC 69), 138.

²⁵ Exxon Corp v Exxon Insurance Consultants International Ltd (1982 RPC 69), 138, 145.

²⁶ Exxon Corp v Exxon Insurance Consultants International Ltd (1982 RPC 69), 138, 145.

²⁷ ეს ფორმულირება სასამართლომ გადმოიტანა მე-19 საუკუნის პრეცედენტიდან Hollinrake v. Truswell, ციტირებულია A. Brown, S. Kheria, J. Cornwell, M. Ijadica. Contemporary Intellectual Property; Law and Policy. 5th edition, 2019, 73 (104-ე სქოლიო). სასამართლოს ეს არგუმენტი გახდა კრიტიკის საგანი საქმეში Navitaire Inc v Easyjet Airline Co. and BulletProof Technologies Inc. [2004] EWHC 1725.

²⁸ A. Brown, S. Kheria, J. Cornwell, M. Ijadica. Contemporary Intellectual Property; Law and Policy. 5th edition, 2019, 73.

²⁹ Exxon Corp v Exxon Insurance Consultants International Ltd (1982 RPC 69), 138, 144.

³⁰ Exxon Corp v Exxon Insurance Consultants International Ltd (1982 RPC 69), 138, 145.

აპირებდა გამოეცა ნიგნი, სათაურით „ჯონ ფ. კენედი და PT-109“. ორივე ნიგნი აღწერილი იყო, როგორ მსახურობდა აშშ-ს მომავალი პრეზიდენტი, ჯონ ფიცჯერალდ კენედი საპატრულო ნავზე PT-109 მეორე მსოფლიო ომის დროს. პრეზიდენტ კენედისთვის ცნობილი იყო ორივე ნიგნის მომზადების თაობაზე და იგი თანამშრომლობდა ორივე გამომცემლობასთან.³¹

აშშ-ს სასამართლომ უარი თქვა, რომ რომელიმე გამომცემლობის სასარგებლოდ შეექმნა განსაკუთრებული უფლება სათაურზე. სასამართლომ აღნიშნა, რომ კანონი არ ითვალისწინებს მონოპოლიას ინგლისურ ენაზე.³² ასევე, არავის აქვს მონოპოლია სიტყვებზე ან ფრაზებზე, რომლებიც საყოველთაოდ გამოიყენება, აღწერილობითია ან ზოგადი.³³ ამიტომ, სასამართლოს აზრით, ნაწარმოების სათაურში ცალკეული სიტყვის გამოყენების შედეგად ამ სიტყვაზე არ წარმოიშობა მონოპოლია.

სასამართლომ მიიჩნია, რომ სიტყვები „ჯონ კენედი“ და „PT-109“ იყო აღწერილობითი და ზოგადი. შესაბამისად, მათზე არ უნდა გავრცელდეს საავტორო უფლება.³⁴ სასამართლომ აღნიშნა, რომ სხვა ავტორებსაც შეუძლიათ გამოიყენონ იგივე სიტყვები თავიანთი ნაწარმოების სათაურში.³⁵ თუმცა, თუ ნაწარმოებს უკვე აქვს მოპოვებული პოპულარობა და მისმა სათაურმა უკვე შეიძინა ე.წ. „მეორადი მნიშვნელობა“ (ანუ, სათაური საზოგადოებისთვის ასოცირდება მხოლოდ კონკრეტულ ნაწარმოებთან), არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის სამართალი კრძალავს იმავე ან ძალიან მისგავსებული სათაურის გამოყენებას სხვა ნაწარმოების მიმართ.³⁶

სათაურების მსგავსება შეიძლება გამოწვეული იყოს სხვადასხვა ნაწარმოების სახელწოდებაში ერთი გეოგრაფიული ადგილის სახელის გამოყენებით. მაგალითად, ქალაქ რომის სახელი გამოყენებულია უამრავი კინოფილმის სათაურში, როგორებიცაა „რომაული არდადეგები“ (რეჟისორი უილიამ უაილერი), „რომაული თავგადასავალი“ (რეჟისორი ვუდი ალენი), და „ერთხელ რომში“ (რეჟისორი მარკ სტივენ ჯონსონი). იგივე შეიძლება ითქვას ბევრი სხვა ქალაქის ან გეოგრაფიული ადგილის შესახებ, რომელთა სახელები გამოყენებულია კინოფილმების და სხვა ჟანრის ნაწარმოებების სათაურებში.

მსგავსების მქონე სათაურებთან შედარებით უფრო იშვიათად იყენებენ აბსოლუტურად იდენტურ სათაურებს. ერთ-ერთი ასეთი დავის ფაქტები შემდეგია: ინგლისში 1892 წელს გამოქვეყნდა მუსიკალური ნაწარმოები „ადამიანი, რომელმაც მოიგო ფული მონტი-კარლოში.“ კანადაში კი 1935 წელს კინოთეატრებში გამოჩნდა კინოფილმი იდენტური სათაურით: „ადამიანი, რომელმაც მოიგო ფული მონტი-კარლოში.“ კინოფილმში არ იყო გამოყენებული ზემოაღნიშნული სიმღერა. ამ ორ ნაწარმოებს შორის არ იყო რაიმე კავშირი, გარდა სათაურისა და იმ ფაქტის, რომ ორივე ნაწარმოების სიუჟეტით მთავარი გმირი სტუმრობდა მონტი-კარლოს სამორინეს. თუმცა, ამ ფაქტის გარდა, სიმღერისა და კინოფილმის სიუჟეტები განსხვავებული იყო.³⁷ სასამართლომ ჩათვალა, რომ ორ დამოუკიდებელ ნაწარმოებს შეიძლება ჰქონოდათ იდენტური სათაური და ეს არ ჩაითვლებოდა საავტორო უფლების დარღვევად.³⁸

სასამართლომ აღნიშნა, რომ ზოგადი წესით, სათაური არ არის საკმარისად მნიშვნელოვანი, რომ მასზე გავრცელდეს დამოუკიდებელი საა-

³¹ იხ. McGraw-Hill Co. v. Random House, 32 Misc. 2d 704 (N.Y. Sup. Ct. 1962).

³² McGraw-Hill Co. v. Random House, 32 Misc. 2d 704, 708 (N.Y. Sup. Ct. 1962).

³³ McGraw-Hill Co. v. Random House, 32 Misc. 2d 704, 708 (N.Y. Sup. Ct. 1962).

³⁴ McGraw-Hill Co. v. Random House, 32 Misc. 2d 704, 709 (N.Y. Sup. Ct. 1962).

³⁵ McGraw-Hill Co. v. Random House, 32 Misc. 2d 704, 709 (N.Y. Sup. Ct. 1962).

³⁶ McGraw-Hill Co. v. Random House, 32 Misc. 2d 704, 708 (N.Y. Sup. Ct. 1962).

³⁷ Francis, Day & Hunter Ltd v Twentieth Century Fox Corp [1939] UKPC 68, [1940] AC 112 (12 October 1939), P.C., 1-2.

³⁸ იხ. Francis, Day & Hunter Ltd v Twentieth Century Fox Corp [1939] UKPC 68, [1940] AC 112 (12 October 1939), P.C., 1, 2.

ვტორო უფლება.³⁹ ზოგიერთ შემთხვევაში სათაური შეიძლება იყოს იმდენად ვრცელი ან იმდენად მნიშვნელოვანი, რომ აუცილებელი გახდეს მისი დაცვა. ასეთი სათაურის მაგალითად სასამართლომ მოიყვანა ერთგვერდიანი სათაური.⁴⁰ თუმცა, ამ კონკრეტულ დავასთან მიმართებაში სასამართლომ უარი თქვა სათაურისთვის დამოუკიდებელი დაცვის მინიჭებაზე. მონტე-კარლო, სასამართლოს აზრით, სწორედ ისეთი ადგილია, სადაც ადამიანს შეუძლია მოიგოს ფული სამორინეში.⁴¹

სხვადასხვა ნანარმოების სათაურის მსგავსება შეიძლება გამოიწვიოს იმ გარემოებამაც, რომ ორივე ნანარმოები ეხება კონკრეტულ ადამიანს. შესაბამისად, ორივე ნანარმოების სათაურში შეიძლება იყოს გამოყენებული ერთი და იმავე ადამიანის სახელი. თუმცა, ადამიანს შეიძლება არ სურდეს, რომ მისი სახელი იყოს გამოყენებული ნანარმოების სათაურში.

1986 წელს მსოფლიოს კინოეკრანებზე გამოვიდა ფედერიკო ფელინის ფილმი „ჯინჯერი და ფრედი.“ ფილმში მოთხრობილია ორი იტალიელი მოცეკვავის ამბავი, რომლებიც იყენებდნენ ჰოლივუდის ცნობილი მოცეკვავეების, ჯინჯერ როჯერსის და ფრედ ასტერის ფსევდონიმებს და იმეორებდნენ მათი ცეკვის სტილს. ჯინჯერ როჯერსმა მიმართა სასამართლოს და მოითხოვა ფილმის სათაურიდან მისი სახელის წაშლა.

სასამართლომ უარი უთხრა ჯინჯერ როჯერსს მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე. სასამართლო დაეთანხმა როჯერსის არგუმენტს, რომ ზოგიერთ ადამიანს შეიძლება შეცდომით ჩაეთვალოს, რომ ჯინჯერ როჯერსს ჰქონდა კავშირი ფილმთან. მაგრამ, სასამართლომ ასევე აღიარა ფილმის ავტორების უფლება თავად შეერჩიათ

ფილმის სათაური.⁴² სასამართლოს აზრით, სათაურში გაერთიანებულია შემოქმედებითი და კომერციული ინტერესები. მაყურებელი არ უნდა იყოს შეყვანილი შეცდომაში. თუმცა, ასევე მაყურებლის ინტერესებშია, რომ სათაურის შერჩევას ავტორს ჰქონდეს გამოხატვის სრული თავისუფლება.⁴³

ამ გადაწყვეტილებით სასამართლომ შექმნა ე.წ. „როჯერსის ტესტი“, რომლის მიხედვით ხელოვნების ნანარმოების სათაურის შერჩევაზე ვრცელდება გამოხატვის თავისუფლება. სათაურში ადამიანის სახელის გამოყენება არ ჩაითვლება არაკეთილსინდისიერად, თუ სათაურს აქვს გარკვეული მხატვრული კავშირი ნანარმოებთან და სათაური არ არის აშკარად შეცდომაში შემყვანი, ნანარმოების წყაროს ან შინაარსის მიმართ.⁴⁴

„როჯერსის ტესტზე“ საუბრისას აღნიშნავენ, რომ იგი დაბალანსებულია და აღიარებს განსხვავებას ნანარმოების სათაურსა და ჩვეულებრივი კომერციული პროდუქტის დასახელებას შორის.⁴⁵ ნანარმოების სათაურში მომხმარებლები ელოდებიან ირონიას, ალუზიას ან ორაზროვნებას, რომელიც აძლიერებს ნანარმოებიდან მიღებულ ემოციას და ამცირებს შეცდომის ალბათობას.

კინოფილმის სათაურში ადამიანის სახელის გამოყენებასთან დაკავშირებით საინტერესოა დავა, რომელიც წარმოიწყო მწერალმა სტივენ კინგმა. მან უჩივლა კინოკომპანიას, რომელმაც დაარქვა თავის კინოფილმს „სტივენ კინგის გაზონის მკრეჭავი“.⁴⁶ ეს ფილმი ნაწილობრივ ეფუძნებოდა სტივენ კინგის 1975 წლის მოთხრობას „გაზონის მკრეჭავი“.⁴⁷ კინგისთვის ცნო-

³⁹ Francis, Day & Hunter Ltd v Twentieth Century Fox Corp [1939] UKPC 68, [1940] AC 112 (12 October 1939), P.C., 1, 2.

⁴⁰ Francis, Day & Hunter Ltd v Twentieth Century Fox Corp [1939] UKPC 68, [1940] AC 112 (12 October 1939), P.C., 1, 4.

⁴¹ Francis, Day & Hunter Ltd v Twentieth Century Fox Corp [1939] UKPC 68, [1940] AC 112 (12 October 1939), P.C., 1, 5.

⁴² *Ginger Rogers v. Alberto Grimaldi, et al.* 875 F.2d 994 (2nd Cir. 1989), მე-14 ველი.

⁴³ *Ginger Rogers v. Alberto Grimaldi, et al.* 875 F.2d 994 (2nd Cir. 1989), მე-14 ველი.

⁴⁴ *Ginger Rogers v. Alberto Grimaldi, et al.* 875 F.2d 994, 999 (2nd Cir. 1989). 43-ე ველი.

⁴⁵ იხ. C. Seville, Peter Pan's Rights: To Die Will Be an Awfully Big Adventure, 51 J. COPYRIGHT Soc'y U.S.A. 1 (2003), 35.

⁴⁶ King v. Innovation Books, 976 F.2d 824, 829 (2d Cir.1992).

⁴⁷ King v. Innovation Books, 976 F.2d 824, 830 (2d Cir.1992).

ბილი იყო, რომ კომპანია აპირებდა კინოფილმის სათაურში მისი სახელის გამოყენებას, თუმცა კინგი თავიდანვე იყოს ამის წინააღმდეგი. სტივენ კინგმა მიმართა კინოკომპანიას და მოითხოვა სათაურიდან მისი სახელის წაშლა, ამისდა მიუხედავად, კინოკომპანიამ არ გაითვალისწინა მისი მოთხოვნა.⁴⁸ სასამართლომ დაავალა კინოკომპანიას კინგის სახელის წაშლა. თუმცა, სასამართლომ ნება დართო კინოკომპანიას მიეთითებინა, რომ კინოფილმი „ეფუძნებოდა სტივენ კინგის მოთხოვნას“.⁴⁹

ზოგჯერ ნაწარმოები ეხება კონკრეტულ ადამიანს, მაგალითად, წარმოადგენს მის ბიოგრაფიას. შესაბამისად, სათაურში მითითებული ადამიანის სახელი. თუ ეს ადამიანი თანამშრომლობდა ავტორთან, ნაწარმოების სათაურში შეიძლება იმის მითითებაც, რომ ბიოგრაფია „ნებადართულია“ („authorized“) ან „ნამდვილია“ („true“). მაგალითად, სტივ ჯობსი დიდხანს არჩევდა ავტორს, რომელიც დაწერდა მის ბიოგრაფიას. ბოლოს, სტივ ჯობსმა აარჩია უოლტერ აიზექსონი. ჯობსის შესახებ არაერთი წიგნია დაწერილი, თუმცა, მხოლოდ უოლტერ აიზექსონის წიგნია „ნებადართული“ და „ნამდვილი“ ბიოგრაფია.⁵⁰ ჯობსის ერთ-ერთი სხვა ბიოგრაფია, „სტივ ჯობსი - სხვაგვარად მოაზროვნე“ დაწერილია კარენ ბლუმენტალის მიერ. მაგრამ, ეს ნაწარმოები შექმნილია სტივ ჯობსის მონაწილეობის გარეშე. ამიტომ, ეს ნაწარმოები არ არის „ნებადართული“ ან „ნამდვილი“ ბიოგრაფია.⁵¹ შესაბამისად, ამ წიგნის სათაურში არ არის მსგავსი მითითება.

IV. საგაზეთო სტატიის სათაურის სამართლებრივი რეგულირება

სათაურს განსაკუთრებული დატვირთვა აქვს საგაზეთო სტატიისთვის, რომლის სათაური ხშირად ორიგინალური, სხარტი და გამორჩეულია. ზოგჯერ სკანდალურიც. სტატიის სათაურის მნიშვნელობა არსებითად გაიზარდა სოციალური მედიის ეპოქაში, როდესაც მომხმარებლები ხშირად კითხულობენ სტატიის მხოლოდ სათაურს და არა მთლიან ტექსტს.⁵²

2010 წელს ავსტრალიის სასამართლომ განმარტა, რომ საგაზეთო სტატიის სათაური ძალიან მოკლეა და, ამიტომ, ვერ იქნება დაცული საავტორო სამართლის ნორმებით.⁵³ სტატიის სათაური რომც ჩაითვალოს ნაწარმოებად, სტატიის შემდგომი გავრცელებისას (მაგალითად, საინფორმაციო სააგენტოს მიერ), სათაურის გამოყენებისას არ არის საჭირო თავდაპირველი გამომცემლის თანხმობის მოპოვება.⁵⁴ სასამართლოს აზრით, სათაურის ასეთი გამოყენება ნებადართულია საავტორო სამართლის ნორმებით.⁵⁵

ამ გადანყვეტილებაში ავსტრალიის სასამართლო შეეხო გამონატვის თავისუფლების საკითხს. სასამართლოს აზრით, სათაურის გამოყენებით მკითხველები ახდენენ სტატიის იდენტიფიცირებას ან უთითებენ მასზე. ამიტომ, სათაურზე საავტორო უფლებების გავრცელებამ შეიძლება შეზღუდოს მკითხველის გამონატვის თავისუფლება.⁵⁶ სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ ხშირად საგაზეთო სტატიის სათაური შეიცავს ფაქტს ან გადმოსცემს სტატიის ძირითად

⁴⁸ King v. Innovation Books, 976 F.2d 824, 831 (2d Cir.1992).
⁴⁹ იხ. King v. Innovation Books, 976 F.2d 824, 829 (2d Cir.1992).
⁵⁰ W. Isaacson. Steve Jobs: The Exclusive Biography. Simon & Schuster, 2011.
⁵¹ ნაწარმოების ქართული გამოცემისთვის იხ. კ. ბლუმენტალი. სტივ ჯობსი - სხვაგვარად მოაზროვნე. გამომცემლობა „არტანუჯი“, თბილისი. 2012.

⁵² იხ. <https://www.washingtonpost.com/news/the-intersect/wp/2016/06/16/six-in-10-of-you-will-share-this-link-without-reading-it-according-to-a-new-and-depressing-study/> (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).
⁵³ იხ. Fairfax Media Publications Pty Ltd v Reed International Books Australia Pty Ltd [2010] FCA 984.
⁵⁴ Fairfax Media Publications Pty Ltd v Reed International Books Australia Pty Ltd [2010] FCA 984, 48-ე ველი.
⁵⁵ Fairfax Media Publications Pty Ltd v Reed International Books Australia Pty Ltd [2010] FCA 984, 106-ე ველი.
⁵⁶ Fairfax Media Publications Pty Ltd v Reed International Books Australia Pty Ltd [2010] FCA 984, 49-50-ე ველები.

იდეას. ფაქტი და იდეა კი არ არის დაცული საავტორო სამართლის ნორმებით.⁵⁷ თუმცა, სასამართლომ სრულად მაინც ვერ გამორიცხა იმის ალბათობა, რომ ზოგიერთი სტატიის სათაური შეიძლება იყოს დაცული საავტორო უფლებით. თუ სტატიის სათაური ვრცელი ან ძალიან მნიშვნელოვანია, ასეთი სათაური შეიძლება ჩაითვალოს დამოუკიდებელ ნაწარმოებად და მასზე შეიძლება გავრცელდეს საავტორო უფლება.⁵⁸

2009 წელს მართლმსაჯულების ევროპულმა სასამართლომ (European Court of Justice) მიიღო გადაწყვეტილება *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening* საქმეზე.⁵⁹ სხვა საკითხებთან ერთად, სასამართლომ განმარტა, რომ ნებართვის გარეშე საგაზეთო სტატიიდან თუნდაც თერთმეტი სიტყვის გამოყენებამ შეიძლება დაარღვიოს საავტორო უფლება.⁶⁰ ამ გადაწყვეტილებამ დიდი ზეგავლენა მოახდინა ევროკავშირის ფარგლებში ნაწარმოების სახელწოდების და საგაზეთო სტატიის სათაურის დაცვაზე.

2011 წელს, *Infopaq*-ის გადაწყვეტილების შემდეგ, ინგლისის სასამართლომ დაადგინა, რომ საავტორო უფლება შეიძლება გავრცელდეს საგაზეთო სტატიის სათაურზე, როგორც „ორიგინალურ“ ლიტერატურულ ნაწარმოებზე.⁶¹ სასამართლომ მიიჩნია, რომ სტატიის სათაურის შექმნას სჭირდება მნიშვნელოვანი შრომა.⁶² შესაბამისად, ზოგიერთ შემთხვევაში სათაური შეი-

ძლება იყოს დამოუკიდებელი ლიტერატურული ნაწარმოები.⁶³

V. პოპულარული ნაწარმოების სათაურის დამოუკიდებელი მნიშვნელობა

პოპულარული ნაწარმოების სათაურმა შეიძლება შეიძინოს დამოუკიდებელი მნიშვნელობა. შედეგად, ასეთი სათაური შეიძლება იყოს გამოყენებული არა მხოლოდ სხვა ნაწარმოების სათაურად, არამედ საკმაოდ მოულოდნელი ფორმით. ამის კარგი მაგალითია „ვარსკვლავური ომების“ („Star wars“) სათაური.

არც ისე უხსოვარ დროს და არც ისე შორეულ გალაქტიკაში, ჯორჯ ლუკასმა მოიფიქრა და შექმნა „ვარსკვლავური ომების“ ფილმების სერია. ფილმები იქცა მსოფლიო პოპულარული კულტურის ფენომენად და დიდი მოგება მოუტანა მათ შემქმნელებს.⁶⁴

პოპულარობას ზოგჯერ მოაქვს გაუთვალისწინებელი შედეგები. მედიაში, პოლიტიკოსებმა და მეცნიერებმა შეარქვეს „ვარსკვლავური ომები“ აშშ-ს პრეზიდენტის, რონალდ რეიგანის მიერ 1983 წელს გამოცხადებულ სტრატეგიულ თავდაცვით ინიციატივას.⁶⁵ პრეზიდენტ რეიგანს მიაჩნდა, რომ „არაოფიციალური“ სახელი აზიანებდა პროგრამას. იგი სთხოვდა მედიას, რომ მათ გამოეყენებინათ პროგრამის მხოლოდ ოფიციალური სახელი.⁶⁶ თუმცა, პრეზიდენტ რეიგანის თხოვნის მიუხედავად, ფილმის სათაური გახდა სახელმწიფო პროგრამის პოპულარული არაოფიციალური სახელი.

„ვარსკვლავური ომების“ შემქმნელი, ჯორჯ ლუკასი, ყოველთვის აქტიურად იცავდა თავისი

⁵⁷ იხ. „სავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ კანონი, მუხლი 5.3. მიღებულია 22.08.1999.

⁵⁸ *Fairfax Media Publications Pty Ltd v Reed International Books Australia Pty Ltd* [2010] FCA 984, 88-ე ველი.

⁵⁹ იხ. *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*. Case C-5/08. Fourth Chamber, 2009.

⁶⁰ იხ. *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*. Case C-5/08. Fourth Chamber, 2009.

სარეზოლუციო ნაწილის მე-2 პუნქტი.

⁶¹ „Copyright is capable of subsisting in headlines as original literary works“, იხ. *The Newspaper Licensing Agency and others v Meltwater Holding BV and others* [2011] EWCA Civ 890.

⁶² *The Newspaper Licensing Agency and others v Meltwater Holding BV and others* [2011] EWCA Civ 890, 23-29 ველები.

⁶³ *The Newspaper Licensing Agency and others v Meltwater Holding BV and others* [2011] EWCA Civ 890, 49-ე ველი.

⁶⁴ იხ. <https://www.starwars.com/> (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).

⁶⁵ იხ. P. Kengor, *The Crusader: Ronald Reagan and the Fall of Communism*. Harper Perennial, 2006, 181–183.

⁶⁶ იხ. P. Kengor, *The Crusader: Ronald Reagan and the Fall of Communism*. Harper Perennial, 2006, 181–183.

ფილმების სათაურს.⁶⁷ ლუკასმა სასაქონლო ნიშნადაც კი დაარეგისტრირა „ვარსკვლავური ომები“.⁶⁸ პრეზიდენტ რეიგანის მსგავსად, ჯორჯ ლუკასსაც არ მოსწონდა, რომ ეს სათაური გამოიყენებოდა სახელმწიფო პროგრამის არაოფიციალურ სახელად. ამიტომ, ჯორჯ ლუკასმა მიმართა სასამართლოს.

სასამართლომ უარი უთხრა ლუკასს სარჩელის დაკმაყოფილებაზე. სასამართლოს აზრით, „ვარსკვლავური ომების“ გამოყენება სახელმწიფო პროგრამის მიმართ არ არღვევდა სასაქონლო ნიშნების შესახებ კანონმდებლობას.⁶⁹ სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ „ჯონათან სვიფტის დროიდან მოყოლებული, გამოგონილი სიტყვების შემქმნელები ხედავენ, როგორ ითვისებენ ფანტაზიის აღწერისთვის შექმნილ მათ სიტყვებს რეალობის აღწერისთვის.“⁷⁰ სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ სათაურის არაკომერციული გამოყენება ვერ ნაართმევდა „ვარსკვლავური ომების“ სასაქონლო ნიშნის მის მფლობელს. სათაურის ახალი მნიშვნელობა პოლიტიკურ თუ სამეცნიერო კონტექსტში ვერ მოახდენდა გავლენას სასაქონლო ნიშნის მნიშვნელობაზე ვაჭრობის თუ გართობის სფეროებში.⁷¹

„ვარსკვლავური ომების“ მაგალითი კარგად აჩვენებს, თუ როგორ შეიძლება პოპულარული ნაწარმოების სათაურმა შეიძინოს დამოუკიდებელი მნიშვნელობა. საქართველოში ასეთი სათაურის მაგალითად შეიძლება დავასახელოთ

„ცისფერი მთები“. გენიალური კინოფილმის სათაურს ხშირად იყენებენ ფილმისგან დამოუკიდებლად. მაგალითად, „რადიო თავისუფლების“ მიერ გამოქვეყნებული ერთ-ერთი სტატიის სათაურია: „ცისფერი მთები“ - ენათმეცნიერების ინსტიტუტი ინგრევა“.⁷²

VI. ნაწარმოების სათაურის რეგულირება „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონით

ავტორი თავად განსაზღვრავს ნაწარმოების სათაურს. მართალია, „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონში⁷³ ეს უფლება პირდაპირ არ არის მითითებული, მაგრამ სათაურის შერჩევის უფლებამოსილება გამომდინარეობს ავტორობის ზოგადი უფლებიდან (17.1(ა)).⁷⁴ ავტორი თავად ქმნის ნაწარმოებს, განსაზღვრავს მის შინაარსს და, შესაბამისად, არჩევს სათაურს.

სათაურის შერჩევამდე სასურველია იმის გადამოწმება, ამავე ჟანრის სხვა ნაწარმოებზე თუ გამოიყენება იდენტური ან მსგავსი სათაური. გადამოწმება სასურველია როგორც საქართველოს ფარგლებში, ისე საზღვარგარეთ. გადამოწმება განსაკუთრებით სასარგებლო შეიძლება იყოს კინოფილმის სათაურთან მიმართებაში, რადგანაც კინოფილმი შეიძლება გავრცელდეს რამდენიმე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე. გარდა ამისა, სათაურის გადამოწმება შეიძლება სასარგებლო იყოს, თუ ავტორი გეგმავს ნაწარმოების გავრცელებას ინტერნეტით, რამდენიმე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე.

კანონის სხვადასხვა მუხლში გამოყენებულია ორი ტერმინი: ნაწარმოების „სათაური“ (17.1(დ)) და ნაწარმოების „სახელწოდება“ (17.1(დ), 33.2, 40.1). თუმცა, კანონი არ განასხ-

⁶⁷ იხ. P. Decherney, *Hollywood's Copyright Wars: from Edison to the Internet*. Columbia University Press, 2012, 4.

⁶⁸ სასაქონლო ნიშანი „Star wars“ რეგისტრირებულია საქართველოშიც, საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრის „საქპატენტი“ მიერ. საიდენტიფიკაციო ნომერი 12811/3. განაცხადის შეტანის თარიღი: 1997 წლის 06 ნოემბერი. მფლობელი: „ლუკასფილმ“ ლტდ, ლლკ, კალიფორნიის შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანია. იხ. www.sakpatenti.gov.ge (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).

⁶⁹ *Lucasfilm, Ltd. v High Frontier*, 622 F. Supp. 931, 934 (D.D.C. 1985).

⁷⁰ *Lucasfilm, Ltd. v High Frontier*, 622 F. Supp. 931, 935 (D.D.C. 1985).

⁷¹ *Lucasfilm, Ltd. v High Frontier*, 622 F. Supp. 931, 935 (D.D.C. 1985).

⁷² იხ. <https://www.radiotavisupleba.ge>, 2020 წლის 27 თებერვალი. სტატიის ავტორები თეა თოფურია და შიო ხიდაშელი (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).

⁷³ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონი. მიღებულია 22.08.1999.

⁷⁴ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 17.1(1) მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

ვაგებს ამ ტერმინებს და იყენებს მათ ერთნაირი მნიშვნელობით. კანონის ერთ-ერთ მუხლში კი ეს ტერმინები გამოყენებულია ერთად: „სახელწოდება (სათაური)“ (17.1(დ)).

სათაურით ხდება ნაწარმოების იდენტიფიცირება. მაგალითად, სალიცენზიო ხელშეკრულების დადების დროს კანონი ითხოვს, რომ მხარეებმა ზუსტად უნდა აღწერონ ნაწარმოები, მისი სახელწოდების, მოცულობისა და ჟანრის მითითებით.⁷⁵ კანონის ამ ნორმიდან გამომდინარე, სახელწოდება არ არის ნაწარმოების იდენტიფიცირების ერთადერთი საშუალება. თუმცა, ავტორის სახელის, სახელწოდების, მოცულობის და ჟანრის ერთობლივი მითითებით ნაწარმოები მაქსიმალურად ზუსტად იქნება იდენტიფიცირებული. ნაწარმოების აღწერისას ასევე სასურველია პირველი გამოცემის წელის მითითება.⁷⁶

შესაძლებელია, ავტორმა უარი თქვას ნაწარმოებისთვის სათაურის შერჩევაზე და გამოაქვეყნოს იგი სათაურის გარეშე. კანონი არ ავალდებულებს ავტორს, რომ აუცილებლად მიუთითოს სათაური. თუმცა, სათაურის გარეშე ნაწარმოების გამოქვეყნების ფაქტები საკმაოდ იშვიათია. მაგალითად, რეჟისორმა ფრენსის ფორდ კოპოლამ არ დაურთო ტიტრები თავის კინოფილმს „აპოკალიფსი დღეს“ (არც ფილმის დასაწყისში და არც ფილმის ბოლოს). შედეგად, კინოფილმის პრემიერის დროს ტიტრებში არ იყო მითითებული ფილმის სათაური.⁷⁷ თუმცა, ამ კინოფილმს მაინც გააჩნია სათაური, რადგანაც სხვანაირად ძალიან რთული იქნებოდა ამ ნაწარმოების იდენტიფიცირება.

ავტორს შეუძლია შეცვალოს სათაური ან ნება დართოს სხვა პირებს, შეიტანონ ცვლილებები ნაწარმოების სათაურში.⁷⁸ ავტორს შეუძლია

წინ აღუდგეს მისი თანხმობის გარეშე სათაურის შეცვლას.⁷⁹ ავტორის ეს უფლებამოსილებები ნაწარმოების ხელშეუხებლობის ფართო უფლების შემადგენელი ნაწილებია.⁸⁰

ნაწარმოების სათაურის შეცვლის პრაქტიკა არსებობს, მაგალითად, კინოფილმების საერთაშორისო გაქირავებაში. ამის ერთ-ერთი მიზეზია კინოფილმის სათაურის სხვა ენაზე ზუსტად თარგმნის სირთულე. მაგალითად, კინოკომპანია „Universal Pictures“-ის ფილმი „Fast and Furious 9“⁸¹, რომლის ეპიზოდები გადაღებულია საქართველოში, ქართულ კინოგაქირავებაში გავრცელდა სახელწოდებით „ფორსაჯი 9“.⁸² მისი სახელწოდების სიტყვა-სიტყვითი თარგმანი იქნებოდა „სწრაფი და გააფთრებული 9“.

ნაწარმოების სათაურის ხელშეუხებლობის კონტროლის უფლება ავტორის პირადი არაქონებრივი უფლებაა.⁸³ შესაბამისად, ეს უფლება ყოველთვის ეკუთვნის ავტორს და უნარჩუნდება ნაწარმოებზე ქონებრივი უფლებების დათმობის შემდეგაც.⁸⁴ მაგალითად, ავტორმა რომც გადასცეს გამომცემლობას ყველა ქონებრივი უფლება თავის ნაწარმოებზე, ავტორი ვერ გადასცემს პირად არაქონებრივ უფლებებს. შედეგად, ნაწარმოების სათაურის შეცვლა ავტორის თანხმობის გარეშე ყოველთვის დაარღვევს ავტორის პირად არაქონებრივ უფლებებს.

კანონიდან გამომდინარეობს, რომ ავტორის გარდაცვალების შემდეგ ნაწარმოების სათაურ-

⁷⁵ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 40.1 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁷⁶ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 9.4 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁷⁷ იხ. <https://www.imdb.com/list/ls0033550731/> (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).

⁷⁸ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 17.1(დ) მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁷⁹ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 17.1(დ) მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁸⁰ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 17.1(დ) მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁸¹ იხ. <https://www.imdb.com/title/tt5433138/> (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).

⁸² <https://1tv.ge/news/forsadji-9-is-akhali-treileri-romelshic-saqartveloshi-gadaghebuli-araerti-kadri-chans-foto-video/> (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).

⁸³ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-17 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁸⁴ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 17.3 და მე-18 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

რის შეცვლა შეუძლებელი ხდება. კანონი პირდაპირ მიუთითებს, რომ „ავტორობის, სახელისა და ნაწარმოების ხელშეუხებლობის უფლებები მემკვიდრეობით არ გადადის“.⁸⁵ ამიტომ, ავტორის მემკვიდრე თავად ვერ შეცვლის ნაწარმოების სათაურს, რადგანაც მემკვიდრეზე არ გადადის ავტორობის უფლება (ნაწარმოების სათაურის შერჩევის უფლებამოსილება კი გამომდინარეობს ავტორობის უფლებიდან). მემკვიდრე ვერც სხვა პირს მიანიჭებს უფლებას, შეიტანოს ცვლილება ნაწარმოების სათაურში. ასეთი უფლება გააჩნია მხოლოდ ავტორს, კანონის 17.1(დ) მუხლის საფუძველზე. ეს უფლება (როგორც ნაწარმოების ხელშეკრულების უფლების ნაწილი) ასევე არ გადადის მემკვიდრეებზე.

კანონის პირდაპირი მითითებით, ნაწარმოების ხელშეუხებლობის უფლების დაცვა შესაძლებელია უვადოდ.⁸⁶ მემკვიდრეებს უფლება აქვთ განახორციელონ აღნიშნულ პირად უფლებათა დაცვა⁸⁷ და მათი ეს უფლებამოსილება ვადით არ იზღუდება.⁸⁸ კანონი ასევე მიუთითებს, რომ თუ მემკვიდრე არ არსებობს ან არაჯეროვნად იცავს ნაწარმოების ხელშეუხებლობის უფლებას, მაშინ ასეთი დაცვა შეიძლება განახორციელოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნულმა ცენტრმა „საქპატენტი“.⁸⁹ 2021 წლის სექტემბრის მდგომარეობით არ ფიქსირდება „საქპატენტის“ მიერ ამ უფლებამოსილების გამოყენება.⁹⁰

⁸⁵ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 35.3 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁸⁶ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 33.1 და 35.3 მუხლები. მიღებულია 22.08.1999.

⁸⁷ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 35.3 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁸⁸ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 35.3 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁸⁹ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 35.6 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁹⁰ ინფორმაცია მოწოდებულია „საქპატენტის“ მიერ, 2021 წლის 22 სექტემბრის №3912 წერილით.

VII. სხვადასხვა ნაწარმოებზე იდენტური ან მსგავსი სათაურის გამოყენება საავტორო უფლების ვადის გასვლის შემდეგ, „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ კანონის მიხედვით

კანონი შეიცავს სპეციალურ ნორმას სხვადასხვა ნაწარმოებზე მსგავსი ან იდენტური სათაურის გამოყენებასთან დაკავშირებით, რომელიც მოქმედებს მხოლოდ საავტორო უფლებების ვადის გასვლის შემდეგ (33.2). ამ მუხლით, „საავტორო უფლების ვადის გასვლის შემდეგ დაუშვებელია სხვა ავტორის მიერ ნაწარმოების სახელწოდების გამოყენება იმავე ჟანრის ნაწარმოებისთვის, თუ ასეთმა გამოყენებამ შეიძლება გამოიწვიოს ავტორთა აღრევა, რამაც შესაძლოა შეცდომაში შეიყვანოს საზოგადოება.“⁹¹

კანონით დადგენილი შეზღუდვა მოქმედებს მხოლოდ „საავტორო უფლების ვადის გასვლის შემდეგ.“ საავტორო უფლება კი მოქმედებს, როგორც წესი, ავტორის სიცოცხლეში და მისი გარდაცვალებიდან სამოცდაათი წლის განმავლობაში.⁹²

კანონი არ ითხოვს, რომ ნაწარმოების სათაური აუცილებლად ცნობილი უნდა იყოს. თუმცა, დიდი ალბათობით, უფლების დარღვევა მოხდება სწორედ ცნობილი სათაურის მიმართ. კანონი არ აკონკრეტებს, დაუშვებელია მხოლოდ იდენტური სახელწოდების გამოყენება, თუ ასევე დაუშვებელია მსგავსი სახელწოდების გამოყენებაც. უნდა ვივარაუდოთ, რომ საკითხი სასამართლოს გადასაწყვეტია, ყოველი კონკრეტული შემთხვევის ფაქტებიდან გამომდინარე.

კანონი დაუშვებლად მიიჩნევს სახელწოდების გამოყენებას იმავე ჟანრის ნაწარმოებისთვის. „ჟანრი“ საკმაოდ ზოგადი ტერმინია. იგი

⁹¹ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 33.2 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁹² იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 31.1 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

გამოყენებულია კანონის რამდენიმე მუხლში⁹³, თუმცა კანონი არ განმარტავს ამ ტერმინს. სასამართლოს მოუწევს ამ ტერმინის განმარტება ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში.

ბუნდოვანია ნორმის შემდეგი ფორმულირება „[...] თუ ასეთმა გამოყენებამ შეიძლება გამოიწვიოს ავტორთა აღრევა, რამაც შესაძლოა შეცდომაში შეიყვანოს საზოგადოება.“⁹⁴ ერთ ნინადადებაში შესაძლებლობაზე ორი მითითება გაართულებს ნორმის შეფარდებას. შესაძლებლობის მტკიცება ისედაც არ არის მარტივი. ორი შესაძლებლობის (ავტორთა აღრევა და საზოგადოების შეცდომაში შეყვანა) მტკიცების ტვირთმა კი შეიძლება მნიშვნელოვნად გაურთულოს დაინტერესებულ პირს თავისი ინტერესების დაცვა.

კანონის 33.2 მუხლი გადმოტანილია სამოქალაქო კოდექსის მე-4 ნიგნიდან, რომელიც 1999 წლის 22 ივნისის ცვლილებების მიღებამდე ანუსრიგებდა საავტორო უფლებებთან დაკავშირებულ ურთიერთობებს.⁹⁵ სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისი მუხლი (1064 II) სხვანაირად იყო ფორმულირებული. არ დაიშვებოდა სხვა ავტორის მიერ ნაწარმოების სახელწოდების გამოყენება იმავე ჟანრის ნაწარმოებისთვის, „თუ ასეთი გამოყენება გამოიწვევს ავტორთა აღრევას, რამაც შეიძლება შეცდომაში შეიყვანოს საზოგადოება“.⁹⁶

ნორმის ძველ და ახალ რედაქციაში მთავარი მაინც „საზოგადოების შეცდომაში შეყვანის“ კრიტერიუმი. შეცდომაში შეყვანის შესაძლებლობის მტკიცება საკმაოდ რთულია (და ძვირი). მოსარჩელემ უნდა მოამზადოს შესაბამისი კვლევები, გამოკითხვის შედეგები და სხვა მსგავსი მტკიცებულებები. მოსარჩელის ამოცანა შედარებით გამარტივდება, თუ მას ექნება ფაქ-

ტობრივი (და არა შესაძლო) შეცდომის დამადასტურებელი მტკიცებულება.

ნორმა არ განმარტავს, თუ ვის შეუძლია დაიცვას 33.2 მუხლით გათვალისწინებული უფლება. ანალოგიით თუ ვიმსჯელებთ, ასეთი უფლებამოსილება შეიძლება გააჩნდეთ ავტორის მემკვიდრეებს (35.3). თუ ისინი არ არსებობენ ან არაჯეროვნად ახორციელებენ ამ უფლებას, მაშინ დაცვა შეიძლება აწარმოოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნულმა ცენტრმა „საქპატენტი“ (35.6). 2021 წლის სექტემბრის მდგომარეობით არ ფიქსირდება „საქპატენტის“ მიერ ამ უფლებამოსილების გამოყენება.⁹⁷

VIII. ნაწარმოების სათაურის დაცვის დამატებითი საშუალებები

„საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ კანონი არაფერს ამბობს, როგორ უნდა დაიცვას ავტორმა თავისი ინტერესები, თუ მის სიცოცხლეშივე სხვა პირი გამოიყენებს იდენტურ ან მსგავს სათაურს სხვა ნაწარმოების მიმართ. ასევე, კანონი არ განმარტავს, როგორ უნდა მოიქცეს მემკვიდრე, თუ ავტორის გარდაცვალების შემდეგ, მაგრამ საავტორო უფლების ვადის ამოწურვამდე, სხვა პირი გამოიყენებს მსგავს სათაურს სხვა ნაწარმოების მიმართ (მაგალითად, გამოაქვეყნებს ახალ რომანს სახელწოდებით „დიდოსტატის კონსტანტინეს მარცხენა“⁹⁸). კანონი ადგენს ნაწარმოების სათაურის დაცვის სპეციალურ ნორმას (33.2) მხოლოდ იმ შემთხვევისთვის, როდესაც ავტორის გარდაცვალებიდან გასულია სამოცდაათი წელი (ანუ, გასულია საავტორო უფლებების ვადა).

ერთი გამოსავალი შეიძლება იყოს საკითხის გადაწყვეტა კანონის ანალოგიით. სამოქალაქო კოდექსით, „კანონში პირდაპირ გაუთვალისწინებელი ურთიერთობის მოსაწესრიგებლად გა-

⁹³ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 5.1, 33.2, და 40.1 მუხლებში. მიღებულია 22.08.1999.

⁹⁴ იხ. „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 33. 2 მუხლი. მიღებულია 22.08.1999.

⁹⁵ იხ. საქართველოს კანონი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში ცვლილებების შეტანის შესახებ, 1999 წლის 22 ივნისი, №2114-III.

⁹⁶ იხ. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1064.2 მუხლი, 1997 წლის 26 ივნისის რედაქცია.

⁹⁷ ინფორმაცია მოწოდებულია „საქპატენტის“ მიერ, 2021 წლის 22 სექტემბრის №3912 წერილით.

⁹⁸ კონსტანტინე გამსახურდია გარდაიცვალა 1975 წელს, შესაბამისად, საავტორო უფლებები მის ნაწარმოებებზე ამოიწურება 2046 წლის 01 იანვარს.

მოიყენება ყველაზე უფრო მსგავსი ურთიერთობის მარეგულირებელი სამართლის ნორმა (კანონის ანალოგია)“ (5 I). შესაბამისად, სასამართლომ შეიძლება გამოიყენოს 33.2 მუხლი კანონის ანალოგიით. თუმცა, ასეთი მიდგომის საწინააღმდეგო არგუმენტი შეიძლება იყოს 33.2 მუხლის პირდაპირი მითითება, რომ იგი მოქმედებს მხოლოდ „საავტორო უფლების ვადის გასვლის შემდეგ“. შესაბამისად, ეს ნორმა შეიძლება ჩაითვალოს საგამონაკლისო ნორმად, რომელიც არ შეიძლება იქნეს გამოყენებული ანალოგიით (5 III). სასამართლოს მოუწევს კანონის 33.2 მუხლის განმარტება და იმის გადანყვეტა, რამდენად ჩაითვლება ეს მუხლი საგამონაკლისო ნორმად.

თუ სასამართლო ჩათვლის 33.2 მუხლს საგამონაკლისო ნორმად, მაშინ შეიძლება საჭირო გახდეს საკითხის გადანყვეტა სამართლის ანალოგიით: „თუ კანონის ანალოგიის გამოყენება შეუძლებელია, ურთიერთობა უნდა მოწესრიგდეს სამართლის ზოგადი პრინციპების საფუძველზე, აგრეთვე სამართლიანობის, კეთილსინდისიერებისა და ზნეობის მოთხოვნების შესაბამისად (სამართლის ანალოგია)“ (5 II). ამ ნორმიდან გამომდინარე, სასამართლომ შეიძლება შეაფასოს ნაწარმოების სათაურის შერჩევის საკითხი კეთილსინდისიერების პრინციპის გათვალისწინებით (სამართლის ანალოგიით).

ავტორის მიერ ახალი ნაწარმოების სათაურის შერჩევაზე სასურველია კეთილსინდისიერების ვალდებულების გავრცელება. სამოქალაქო კოდექსის პირდაპირი მითითებით „სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილენი ვალდებულნი არიან კეთილსინდისიერად განახორციელონ თავიანთი უფლებები და მოვალეობანი.“ (8 III). ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრებით, კეთილსინდისიერების ვალდებულება მთელი კერძო სამართლის უნივერსალური პრინციპია, რაც დასტურდება „სამართლებრივ ურთიერთობებზე“ ზოგადი მითითებით.⁹⁹ შე-

საბამისად, კეთილსინდისიერების ვალდებულება ვრცელდება როგორც ვალდებულებით, ასევე საოჯახო და სანივთო უფლება-მოვალეობათა განხორციელებაზე.¹⁰⁰ გარდა ამისა, კეთილსინდისიერების პრინციპი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მემკვიდრეობის სამართალშიც.¹⁰¹ ამ ჩამონათვალს შეიძლება დავუმატოთ საავტორო უფლებების სამართალიც, ხოლო ამ სტატიის მიზნებისთვის, ნაწარმოების სათაურის შერჩევა.

თუ დავუშვებთ, რომ კეთილსინდისიერების პრინციპი შეიძლება გავრცელდეს ნაწარმოების სათაურის შერჩევაზე, ავტორს მოუწევს სათაურის შერჩევა ისე, რომ თავიდან აიცილოს საზოგადოების შეცდომაში შეყვანა. შესაძლებელია, რომ ავტორმა მაინც გადანყვიტოს პოპულარული ნაწარმოების სათაურის გამოყენება. ასეთ შემთხვევაში, სასურველია ახალ ნაწარმოებზე იმის მითითება, რომ მას არ აქვს კავშირი ცნობილ ნაწარმოებთან. თუმცა, გაფრთხილების მითითება ზოგჯერ რთულია ან შეუძლებელი. მაგალითად, როგორ უნდა განთავსდეს გაფრთხილება კინოფილმის ვიდეო რეკლამაში? თუმცა, როდესაც გაფრთხილება შესაძლებელია, სასურველია მისი მითითება.¹⁰²

სათაურის შერჩევის მიმართ კეთილსინდისიერების პრინციპი ალბათ უფრო შეზღუდულ ფარგლებში უნდა გავრცელდეს, ვიდრე, მაგალითად, სახელშეკრულებო ურთიერთობების მიმართ. როგორც წესი, ხელშეკრულების შემთხვევაში მხარეებს აქვთ ორმხრივი და საერთო

⁹⁹ გ. ვაშაკიძე, კეთილსინდისიერება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით — აბსტრაქცია თუ მოქმედი სამართალი, „ქართული სამართლის მიმოხილვა“, 10/2007, 14, 38. ასევე, დავით კერესელიძე, კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები. თბილისი, 2009, 84-85.

¹⁰⁰ გ. ვაშაკიძე, კეთილსინდისიერება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით — აბსტრაქცია თუ მოქმედი სამართალი, „ქართული სამართლის მიმოხილვა“, 10/2007, 14, 38.

¹⁰¹ დ. კერესელიძე, კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები. თბილისი, 2009, 85.

¹⁰² ამ საკითხის შესახებ იხ. L. Kurtz, Protection for Titles of Literary Works in the Public Domain, Rutgers Law Review 37, no. 1 (Fall 1984): 53, 94-95. შეიძლება საკამათო იყოს, რამდენად დაიცავს გაფრთხილების ტექსტი ახალი ნაწარმოების ავტორს კანონის 33.2 მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევაში. საზოგადოების გაფრთხილება ამცირებს შეცდომაში შეყვანის ალბათობას, მაგრამ, ბოლომდე მაინც ვერ გამორიცხავს. საბოლოო გადანყვეტილებას მიღებს სასამართლო, კონკრეტული საქმის ფაქტებიდან გამომდინარე.

ინტერესები. შესაბამისად, თითოეულ მხარეს აქვს მოლოდინი, რომ მეორე მხარე არ იმოქმედებს თავისი ან ორმხრივი ინტერესების საზიანოდ.¹⁰³ სახელშეკრულებო ურთიერთობისგან განსხვავებით, ორ დამოუკიდებელ ავტორს ალბათ არ ექნება საერთო ინტერესები. ამიტომ, არც ერთ მათგანს შეიძლება არ ჰქონდეს მეორე ავტორის მხრიდან კეთილსინდისიერი ქცევის განსაკუთრებულად მაღალი მოლოდინი.

ძალიან იშვიათ შემთხვევაში იდენტური ან მსგავსი სათაურის შერჩევა სხვა ნაწარმოებისთვის შეიძლება ნარმოადგენდეს უფლების ბოროტად გამოყენებას¹⁰⁴, რომელიც კეთილსინდისიერების ვალდებულების ყველაზე უხეში დარღვევაა.¹⁰⁵ მიჩნეულია, რომ უფლების ბოროტად გამოყენების დაუშვებლობის მუხლით „[...] კანონმდებელი განსაზღვრავს ზოგად აკრძალვას იმ შემთხვევებისთვის, როდესაც უფლების ბოროტად გამოყენების კონკრეტული შემთხვევა კანონის სპეციალური იმპერატიული ნორმებით არ არის გათვალისწინებული.“¹⁰⁶ ამასთან, კეთილსინდისიერების ვალდებულების მუხლის მსგავსად, უფლების ბოროტად გამოყენების დაუშვებლობის მუხლი მონესრიგებულია სამოქალაქო კოდექსის ზოგად ნაწილში. შესაბამისად, „სისტემურად ის ვრცელდება თანაბრად ნებისმიერ კერძო სამართლებრივ ურთიერთობაზე.“¹⁰⁷ აქედან გამომდინარე, უფლების ბოროტად გამოყენების მუხლიც შეიძლება გავრცელდეს ნაწარმოების სათაურის შერჩევაზე. თუმცა, სამოქალაქო კოდექსის 115-ე მუხლი არ ითვალისწინებს ბოროტად განხორციელებული უფლების სამართლებრივ შედეგებს. ამიტომ, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში შე-

დეგი იქნება განსხვავებული¹⁰⁸ და ნაწარმოების სათაურის შერჩევის შემთხვევაში შეიძლება განისაზღვროს კანონის IX თავით („საავტორო, მომიჯნავე და მონაცემთა ბაზის დამამზადებლის უფლებების დაცვა“).

IX. ნაწარმოების სათაურის რეგულირების შესაძლებლობა სასაქონლო ნიშნების სამართლის ნორმებით

ზოგიერთი სახელმწიფოს სასაქონლო ნიშნების უწყებას პირდაპირ აქვს მითითებული თავის წესებში, რომ ცალკეული ნაწარმოების სათაური ვერ დარეგისტრირდება სასაქონლო ნიშნად უშუალოდ ნაწარმოებთან მიმართებაში.¹⁰⁹ ნაწარმოების სათაურის ფუნქცია განსხვავდება სასაქონლო ნიშნის ფუნქციისგან. მაგალითად, საქართველოს კანონმდებლობით, სასაქონლო ნიშნის დანიშნულებაა ერთი საწარმოს საქონლის ან/და მომსახურების განსხვავება მეორე საწარმოს საქონლის ან/და მომსახურებისაგან.¹¹⁰ მართალია, სათაური განასხვავებს ერთ ნაწარმოებს სხვა ნაწარმოებებისგან. მაგრამ, როგორც წესი, სათაური არ მიუთითებს ნაწარმოების წყაროზე.

ნაწარმოების სათაური შეიძლება დარეგისტრირდეს სასაქონლო ნიშნად, მაგრამ არა უშუალოდ ნაწარმოებთან მიმართებაში, არამედ ნაწარმოებთან დაკავშირებული საქონლის ან მომსახურების მიმართ. მაგალითისთვის მოვიყვან „ვარსკვლავური ომების“ (“Star Wars”) სათაურს, რომელიც რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშნად ბევრ სახელმწიფოში, საქართველოს ჩათვლით. საქართველოში ეს ნიშანი რეგისტრირებულია 41-ე (მომსახურების) კლასში: „აღზრდა; სასწავლო პროცესის უზრუნველყოფა; გართობა; სპორტული და კულტურულ-საგანმანათლებლო ღონისძიებების მოწყობა“.¹¹¹

¹⁰³ დ. კერესელიძე, კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები. თბილისი, 2009, 92.

¹⁰⁴ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 115-ე მუხლი.

¹⁰⁵ კეთილსინდისიერების პრინციპისა და უფლების ბოროტად გამოყენების შესახებ იხ. ნ. ხუნაშვილი, კეთილსინდისიერების პრინციპი სახელშეკრულებო სამართალში. თბილისი, 2016, 150-154.

¹⁰⁶ ს. ჩაჩავა, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარები. წიგნი I. ქანტურია (რედ.), 2017, 115-ე მუხლი, მე-3 ველი.

¹⁰⁷ ს. ჩაჩავა, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარები. წიგნი I. ქანტურია (რედ.), 2017, 115-ე მუხლი, მე-5 ველი.

¹⁰⁸ ს. ჩაჩავა, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარები. წიგნი I. ქანტურია (რედ.), 2017, 115-ე მუხლი, მე-12 ველი.

¹⁰⁹ M. Donaldson, L. Callif. Clearance and Copyright. 4th Edition, 2014, 410.

¹¹⁰ „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ კანონის 3.1 მუხლი. მიღებულია 05.02.1999.

¹¹¹ სასაქონლო ნიშანი „Star wars“ რეგისტრირებულია საქართველოშიც, საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრის „საქპატენტი“ მიერ.

ნებისმიერ წესს შეიძლება ჰქონდეს გამონაკლისი. ზოგიერთ სახელმწიფოში დაშვებულია ნიგნების სერიის სათაურის რეგისტრაცია სასაქონლო ნიშნად. მაგალითად, ნიგნების სერია "For Dummies" („დამწყებთათვის“) შეიძლება დარეგისტრირდეს სასაქონლო ნიშნად.¹¹² თუმცა, ინდივიდუალური ნაწარმოების სათაური, მაგალითად, „Negotiating for Dummies“ („მოლაპარაკებები დამწყებთათვის“) ვერ დარეგისტრირდება სასაქონლო ნიშნად.¹¹³

თუ საქართველოში ნაწარმოების სათაური მაინც დარეგისტრირდება სასაქონლო ნიშნად, ამას შეიძლება მოჰყვეს სასაქონლო ნიშნის ბათილობა. ასეთი სარჩელის აღძვრის უფლება ექნება პირს, რომლის ინტერესები შეილახება სათაურის სასაქონლო ნიშნად რეგისტრაციით.¹¹⁴

X. ნაწარმოების სათაურის სპეციალური რეგისტრაცია

ჯერ კიდევ მე-19 საუკუნეში ავტორები ითხოვდნენ სათაურების სპეციალური რეგისტრის შექმნას, სადაც აღირიცხებოდა სხვადასხვა ნაწარმოებთან მიმართებაში უკვე გამოყენებული სათაურები.¹¹⁵ თუმცა, მე-19 საუკუნეში რთული იყო დიდი მოცულობის ინფორმაციის დამუშავება და შენახვა. ამიტომ, მსგავსი რეგისტრის შექმნა ვერ მოხერხდა.

აშშ-ში 1925 წლიდან არსებობს კინოფილმების სათაურების რეესტრი.¹¹⁶ იგი შეიქმნა კინოსტუდიების ინიციატივით და არა კანონის საფუძველზე. ამ რეესტრს აქვს დიდი მნიშვნელობა პრაქტიკაში. ნებისმიერ კინოსტუდიას შეუძლია განევიანდეს ამ რეესტრის სისტემაში. განევიანების შემდეგ სათაურთან დაკავშირებით კინოსტუდიებს შორის წარმოშობილ დავას იხილავს სპეციალური არბიტრაჟი. თუმცა, ამ სისტემას ხშირად აკრიტიკებენ, რადგანაც დავების განხილვის დროს უპირატესობა შეიძლება მიენიჭოს იმ კინოფილმს, რომელსაც აქვს უფრო მაღალი ბიუჯეტი.¹¹⁷

კინოფილმების სათაურების რეგისტრაციის სისტემა არსებობს საფრანგეთშიც. სათაურის რეგისტრაცია სავალდებულოა, თუ კინოფილმის ჩვენება უნდა მოხდეს საფრანგეთის კინოთეატრებში.¹¹⁸

XI. დასკვნა

სათაურს აქვს დიდი მნიშვნელობა ნებისმიერი ნაწარმოებისთვის. სათაურით ხდება ნაწარმოების იდენტიფიცირება. ხშირად სათაური ჰგავს სარეკლამო გზავნილს, რომლის მიზანია ნაწარმოების მიმართ აუდიტორიის ყურადღების მიზიდვა. გარდა ამისა, ზოგჯერ სათაური იძენს დამოუკიდებელ მნიშვნელობას და გამოიყენება ნაწარმოებისგან განცალკევებულად.

საქართველოს კანონი „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ არ იცავს სათაურს, როგორც დამოუკიდებელ ნაწარმოებს. ამის მიუხედავად, კანონი აღიარებს და იცავს ავტორის ინტერესებს, რომლებიც უკავშირდება ნაწარმოების სათაურს. კანონით დაუშვებელია ავტორის თანხმობის გარეშე მისი ნაწარმოების სათაურის შეცვლა. ავტორის გარდაცვალების შემდეგ კი ნაწარმოების სათაურის შეცვლა საერთოდ შეუძლებელი ხდება.

საიდენტიფიკაციო ნომერი 12811/3. განაცხადის შეტანის თარიღი: 1997 წლის 06 ნოემბერი. მფლობელი: „ლუკასფილმ“ ლტდ, ლლკ, კალიფორნიის შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანია. იხ. www.sakpatenti.gov.ge (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).

¹¹² M. Donaldson, L. Callif. Clearance and Copyright. 4th Edition, 2014, 410.

¹¹³ M. Donaldson, L. Callif. Clearance and Copyright. 4th Edition, 2014, 410.

¹¹⁴ იხ. „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ კანონის 28-ე მუხლი. მიღებულია 05.02.1999.

¹¹⁵ იხ. C. Seville, Peter Pan's Rights: To Die Will Be an Awfully Big Adventure, 51 J. COPYRIGHT Soc'y U.S.A. 1 (2003), 11.

¹¹⁶ M. Donaldson, L. Callif. Clearance and Copyright. 4th Edition, 2014, 412-214.

¹¹⁷ M. Donaldson, L. Callif. Clearance and Copyright. 4th Edition, 2014, 412-214.

¹¹⁸ იხ. <http://www.cnc-rca.fr/Pages/PageAccueil.aspx> (გახსნილია 2021 წლის 10 ოქტომბერს).

კანონის სპეციალური ნორმა კრძალავს სხვა ავტორის მიერ ნაწარმოების სახელწოდების გამოყენებას იმავე ჟანრის სხვა ნაწარმოებისთვის, თუ ასეთმა გამოყენებამ შეიძლება შეცდომაში შეიყვანოს საზოგადოება. თუმცა, ეს წესი მოქმედებს მხოლოდ საავტორო უფლების ვადის გასვლის შემდეგ. ამიტომ, საავტორო უფლების ვადის გასვლამდე ამ ინტერესების დაცვა შეიძლება განხორციელდეს სამართლის ანალოგიით, კეთილსინდისიერების ზოგადი

ვალდებულების საფუძველზე.

ამ სტატიას არ აქვს ნაწარმოების სათაურთან დაკავშირებული ყველა სამართლებრივი საკითხის ამომწურავად განხილვის პრეტენზია. როგორც იურიდიულ მეცნიერებაში, ისე პრაქტიკაში შეიძლება წარმოიშვას სრულიად განსხვავებული პრობლემები და მოსაზრებები. იმედია, ეს სტატია ხელს შეუწყობს ნაწარმოების სათაურის სამართლებრივი რეგულირების საკითხზე შემდგომ მსჯელობას.